

Estera Twardowska-Staszek
Magdalena Ciechowska
Marian Olejnik
Akademia Ignatianum w Krakowie

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Synergia środowisk wychowawczych. Główne wyzwania w Europie Środkowo-Wschodniej po 1989 roku”, Kraków, 24–25 listopada 2016 r.

**A Report of the International Scientific Conference:
“The Synergy of Educational Environments: The Main
Challenges in Central & Eastern Europe After 1989”,
Krakow, November 24–25, 2016**

W dniach 24 i 25 listopada 2016 roku w Auli Wielkiej im. ks. Grzegorza Piramowicza SJ Akademii Ignatianum w Krakowie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Synergia środowisk wychowawczych. Główne wyzwania w Europie Środkowo-Wschodniej po 1989 roku”. Organizatorami konferencji było Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Wydział Pedagogiczny Akademii Ignatianum w Krakowie.

Na wstępie przybyłych gości, prelegentów i uczestników konferencji przywitał ks. prof. dr hab. Józef Bremer SJ, rektor Akademii Ignatianum w Krakowie. Następnie głos zabrał ks. dr Krzysztof

SPI Vol. 20, 2017/3
ISSN 2450-5358
e-ISSN 2450-5366

Biel SJ, dziekan miejscowego Wydziału Pedagogicznego, który postawił pytanie: czy synergia środowisk wychowawczych to życzenie, czy fakt, rozpoczynając tym samym pierwszą sesję plenarną zatytułowaną: „Synergia środowisk wychowawczych – konteksty i perspektywy”.

Pierwszy wykład „Rodzina – szkoła – środowisko lokalne jako synergiczna przestrzeń socjalizacji”, wygłoszony przez prof. zw. dr hab. Bożenę Matyjas (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), stanowił doskonale wprowadzenie do dalszych tematów konferencji, bowiem zawierał zdefiniowanie podstawowych przestrzeni socjalizacji dziecka – pierwotnej (rodzina) oraz wtórnych (szkoła, środowisko lokalne, globalne, m.in. mass media).

Nieco węższe ujęcie omawianych zagadnień przedstawiła kolejna prelegentka, dr hab. Danuta Opozda (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), która zaprezentowała praktyczne aspekty współpracy rodziny i szkoły w wystąpieniu „Synergia rodziny i szkoły – założenia teoretyczne i praktyczne”.

Kolejny referat podczas obrad plenarnych wygłosił prof. dr. sc. Adnan Tufekčić (Uniwersytet w Tuzli, Bośnia i Hercegowina). Profesor w swoim wykładzie pt. „The Reforms of Education in Transitional Societies – The Synergy or Distortion of the Educational Environment” zwrócił uwagę na dwa, często przeciwstawne obszary – edukację autentyczną i edukację zinstytucjonalizowaną, między którymi powinno dochodzić do współpracy.

Ostatnie dwa wystąpienia zaprezentowane na sesji plenarnej poświęcone były tematyce edukacji osób z niepełnosprawnością. Podejmowały one ważne zagadnienia z punktu widzenia praktyki społecznej, bowiem poruszały problematykę współpracy środowisk edukacyjnych:

- edukacji specjalnej i edukacji włączającej – wykład „Special Education vs. Inclusive Education in the Synergy of Educational Environments” wygłoszony przez Natalię Andriichuk (Uniwersytet Państwowy Iwana Franki w Żytomierzu, Ukraina);
- środowisk edukacyjno-rehabilitacyjnych – wykład „Współpraca środowisk edukacyjno-rehabilitacyjnych wobec osób z niepełnosprawnością” wygłoszony przez dr hab. prof. UP Grażynę Gunia (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie).

Po dyskusji związanej z wystąpieniami, która kontynuowana była także w trakcie przerwy kawowej, rozpoczęły się dwie sekcje

tematyczne: sekcja pierwsza pt. „Synergiczny wymiar procesów edukacyjnych” oraz sekcja druga pt. „Podmiotowość, partycypacja, synergia w relacjach wychowawczych”.

Jako pierwsza w sekcji pierwszej swój referat zatytułowany „O modelowym ujęciu szkoły i rodziny” wygłosiła dr Barbara Lulek z Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autorka przedstawiła analizę teoretyczną pojęcia modelu w ujęciu relacji szkoła–rodzina, wyróżniając trzy zasadnicze jego typy: delegujący, konsultacyjny i kooperacyjny. Na podstawie prowadzonych badań prelegentka stwierdziła dominację najmniej korzystnego modelu delegującego w stosunkach między szkołą a rodzinami. W odpowiedzi na pytania uczestników obrad autorka przedstawiła możliwe uwarunkowania trzech wyróżnionych typów oraz odniosła się do problemu trafności ich identyfikacji w kontekście pojawiania się nowego typu rodziców i ich rodzin, co jest związane z obecnymi szybkimi zmianami społeczno-kulturowymi.

Jako druga w kolejności przedstawiła swój referat prof. Olga Mi-sechko z Uniwersytetu Państwowego Iwana Franki w Żytomierzu. W swej prezentacji zatytułowanej „The Multiple Impact of International Cooperation in Language Education of Children in Ukraine” prelegentka skupiła się na prezentacji form działania różnych instytucji i organizacji działających na terenie Ukrainy, takich jak Peace Corps Ukraine, Fulbright Ukraine, Education USA, British Council i innych, zajmujących się edukacją w zakresie języków obcych. W odpowiedzi na pytania z sali autorka podzieliła się refleksją na temat obecnej dominacji języka angielskiego (uważanego współcześnie za tzw. *modern Latin*) w nauczaniu języków obcych oraz porównała poziom kompetencji językowych w odniesieniu do języka angielskiego między studentami Ukrainy i Polski.

Ostatnim referatem w części pierwszej tej sekcji była prezentacja dr Arianny Kitzinger (Uniwersytet Zachodniowęgierski w Sopronie, Węgry) zatytułowana „Changing Lives, Changes Languages: Societal Impact on Language Teaching”. Autorka przedstawiła interesującą koncepcję wiążącą zmiany kontekstu społeczno-polityczno-kulturowego, jakie miały miejsce na Węgrzech od połowy ubiegłego stulecia, z praktyką nauczania języków obcych w tym kraju. Autorka postawiła tezę, że swoistą ofiarą tych przeobrażeń był sposób nauczania języka rosyjskiego, który na skutek odgórnych, politycznych w swym charakterze decyzji nigdy nie był uczony w sposób

interesujący i efektywny, chociaż na to nie zasłużył, biorąc pod uwagę rangę i wartość dziedzictwa kulturowego, którego jest nośnikiem. W dyskusji, która miała miejsce po referacie, wątek wzrastającej roli języka rosyjskiego był kontynuowany.

Drugą część sekcji pierwszej otworzył referat mgr Adama Krzyka „Współpraca nauczyciel–uczeń–rodzic w procesie nauczania języka angielskiego na przykładzie polskiej szkoły ponadgimnazjalnej”. Autor przedstawił w nim i poddał analizie rozmaite teoretyczne oraz praktyczne aspekty owej współpracy w odniesieniu do uczniów o różnym poziomie uzdolnień językowych. W swych rozważaniach oparł się na przykładzie projektu Euroscola, w realizacji którego sam aktywnie uczestniczył. Pytania po referacie oraz dyskusja odnosiły się w zasadniczej mierze do tego właśnie przykładu. Autor prezentacji miał okazję wyjaśnić takie szczegółowe kwestie związane z projektem Euroscola, jak kryteria selekcji uczestników programu, koszty udziału w programie, stosowane techniki i metody uczenia itp.

Kolejny referat autorstwa mgr Jacka Porzyckiego i mgr Adama Krzyka był zatytułowany „Analiza współpracy środowisk wychowawczych na przykładzie projektu MEN pt. «Wspieranie inicjatyw edukacyjnych w szkolnym środowisku wielokulturowym»”. Autorzy przedstawili etapy realizacji projektu MEN, omówili jego zasadnicze cele oraz praktyczne przejawy współpracy środowisk wychowawczych w realizacji tego projektu na przykładzie Szkoły Podstawowej nr 53 w Krakowie, w której uczy się wiele dzieci pochodzących z Ukrainy. Autorzy przedstawili działania nauczycieli i wychowawców oraz rodziców na rzecz integracji dzieci polskich i ukraińskich oraz omówili efekty tych działań. W krótkiej dyskusji po referacie odnieśli się do kwestii oceny skuteczności działań integracyjnych na przykładzie wzrostu kompetencji w zakresie języka polskiego dzieci ukraińskich.

Ostatnim referatem w ramach sekcji pierwszej była prezentacja dr Anny Skoczek pt. „Rola mediów w wychowaniu i edukacji dzieci w wieku przedszkolnym”. Autorka w swoim wystąpieniu skupiła się przede wszystkim na:

- przedstawieniu neuroanatomicznych i neurofizjologicznych przesłanek braku gotowości dziecka na właściwy (z punktu widzenia jego rozwoju) kontakt ze światem mediów;
- omówieniu zalet i wad wynikających z tego rodzaju interakcji (podkreślając jednak niewspółmiernie mniejszą liczbę tych pierw-

szych w porównaniu z innymi, gdy uczestnikiem owej interakcji jest małe dziecko);

- analizie poznawczych (językowych, intelektualnych i pamięciowych) oraz osobowościowych i charakterologicznych konsekwencji ekscesywnego i nieograniczanego przez rodziców kontaktu dziecka z mediami;
- przytoczeniu pozytywnych (choć nielicznych) przykładów wynikających z kontaktu dziecka z mediami;
- wskazaniu na brak wystarczającej wiedzy i kompetencji rodziców w kwestii kontroli i organizacji właściwych form kontaktu dziecka z mediami.

Z racji ograniczeń czasowych dyskusja wokół tego referatu nie odbyła się.

W sekcji drugiej pt. „Podmiotowość, partycypacja, synergia w relacjach wychowawczych” poruszano również szerokie spektrum tematów związanych z tytułem konferencji. Sesję otworzyło wystąpienie dr Magdaleny Ciechowskiej i dr Marii Szymańskiej „Nowe paradygmaty i ich rola w pedagogicznych badaniach jakościowych”. Autorki przedstawiły paradygmat synergiczno-partycypacyjny oraz podmiotowo-partycypacyjny, jako paradygmaty adekwatne do zastosowania w badaniach mających na celu dogłębne poznanie różnych środowisk wychowawczych. Autorki wystąpienia podkreśliły, że w tych paradygmatach niejako wartością dodaną jest synergia pomiędzy badaczem (środowiskiem naukowym) a badanymi (uczniowie, rodzice, nauczyciele, społeczność lokalna itp.).

Kolejne wystąpienie, autorstwa dr Anny Błasiak pt. „Współpraca szkoły i rodziny w polskiej rzeczywistości. Komu, po co i w jakiej formie jest dziś potrzebna?”, poruszało wiele istotnych kwestii problemowych na linii współpracy rodzina – szkoła. Prelegentka z jednej strony przedstawiła w wyczerpujący sposób tak ważną obecnie tematykę, z drugiej zaś postawiła nurtujące pytania o istotę i możliwości optymalizacji tejże współpracy.

Dr Aldona Molesztak w referacie „Rodziny nomadyczne (czasowo niepełne) jako współczesna forma życia społecznego” zaprezentowała bogaty przegląd literatury przedmiotu dotyczący przemian współczesnej rodziny oraz poruszyła istotne możliwości pomocy na gruncie polskim rodzinom transnarodowym czy transreligijnym, czyli takim, które łączą w sobie różne narodowości,

kultury, religie itp., a wśród nich coraz częściej spotykanym tzw. rodzinom czasowo niepełnym.

Ostatnie wystąpienie w pierwszej części tej sesji, autorstwa dr Pauliny Formy pt. „Socjalizacja i autosocjalizacja dzieci w rodzinach wielodzietnych. Nowe podejście badawcze”, ukazało rodziną wielodzietną jako istotne środowisko tworzące szeroką platformę dla socjalizacji i wychowania młodego pokolenia.

Drużga część obrad koncentrowała się przede wszystkim wokół tematyki związanej z problematycznymi środowiskami. Dr Justyna Kusztal przedstawiła syntetyczne zmiany w systemie pomocy społecznej i resocjalizacji nieletnich po 1989 roku. Aktorka pytała czy zmiany prawne wprowadzone po 1989 roku służą współpracy czy raczej przyczyniają się do procesu dezintegracji środowisk wychowawczych. Postawiła istotne pytanie dotyczące praktyki legislacyjnej, gdyż inflacja i niespójność przepisów prawnych regulujących obszar pomocy społecznej i resocjalizacji dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie jest zdecydowaną wadą tego systemu.

Przedostatnie wystąpienie dr Sylwestra Bębasa pt. „Rola i miejsce placówek resocjalizacyjnych w systemie wsparcia społecznego nieletnich” dotyczyło praktyki legislacyjnej regulującej obszar pomocy społecznej i resocjalizacji dzieci i młodzieży niedostosowanych. Według prelegenta, można mówić o prawnej inflacji i niespójności przepisów regulujących te ważne społecznie kwestie. Taką tezę autor postawił na podstawie własnego, praktycznego doświadczenia związanego z wieloletnim stażem pracy w placówkach resocjalizacyjnych.

Sesję zakończył referat mgr Doroty Bełtkiewicz pt. „Bajkotterapia jako nowa forma wzmacniająca synergię środowisk wychowawczych”, poruszający kwestię podejścia terapeutycznego do najmłodszych, które może być praktykowane przez różne środowiska wychowawcze.

Wielość poruszanych wątków oraz bogata dyskusja kończąca obrady w sesji pozwoliły na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Badania jakościowe, coraz bardziej zyskujące na popularności, są adekwatnym sposobem na prymarne poznanie zjawisk wychowawczych. Prowadzone w nucie paradygmatu synergiczno-partycypacyjnego czy podmiotowo-partycypacyjnego sprzyjają tworzeniu się współpracy na linii nauka – praktyka.

- Współpraca pomiędzy szkołą i nauczycielami winna być oczywistością, jeśli mamy mówić o holistycznym podejściu do wychowania. Współczesny uczeń często występuje w roli „podwójnego agenta”, działając inaczej w sytuacji relacji dziecko–rodzic oraz uczeń–nauczyciel. Nie można deprecjonować kategorii „podwójnego agenta”, lecz należałoby ją uczynić podstawą badań, które mogłyby ukazać istotę takiego działania młodego człowieka oraz wypracować wskazówki pomocne w zapobieganiu podwójnemu, rozproszonemu, a przez to niesynergicznemu działaniu.
- W szkołach i innych placówkach oświatowych brak jest przestrzeni stwarzającej komfortowe warunki do podstawy we współpracy na linii nauczyciel – rodzic, czyli rozmowy. Pokój nauczycielski, klasa szkolna czy korytarz obfitują w mnóstwo czynników zakłócających dialog.
- Zjawiska przemocy w placówkach dla nieletnich zdarzają się wciąż nader często. Z jednej strony instytucjonalizacja życia wychowanków, z drugiej strony brak wsparcia rodzinnego powodują napięcia, których konsekwencje są trudne do opanowania i odbijają się przede wszystkim na kadrze pracującej w ośrodkach.
- Niespójność w systemie pomocy społecznej i resocjalizacji nieletnich powoduje dublowanie kompetencji niektórych instytucji przy równoczesnych deficytach w regulacji innych, równie ważnych obszarów działań wspierających i pomocowych. W zakresie praktyki pedagogicznej brak jest głosu pedagogów funkcjonujących w systemie edukacji, wsparcia i pomocy społecznej dzieci i młodzieży marginalizowanych społecznie. Brak pedagogów w debacie publicznej skutkuje bowiem zgodą na błędne decyzje polityczne, co z kolei pociąga za sobą dysfunkcjonalność istotnych elementów systemu pomocy społecznej i resocjalizacji.

W drugim dniu konferencji, podczas drugiej sesji plenarnej pt. „Synergia środowisk wychowawczych w praktyce”, swoje wystąpienia zaprezentowali kolejni prelegenci.

Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Andrzej M. de Tchorzewski z Akademii Ignatianum w Krakowie, wygłaszając referat pt. „Reformy edukacyjne – etiologia, typy, zasady”. Profesor zaznaczył, że edukacja nie jest wolna od zmian i przeobrażeń, których źródłem są kryzysy o różnym charakterze, procesy transformacyjne i integracyjne

oraz globalizacja współczesnego świata. Kreatorzy i reformatorzy edukacji winni zdawać sobie sprawę z istoty reform w tym obszarze, ich znaczenia w rozwoju jednostki i społeczeństwa oraz skutków, które uwyraźniają się w wielu dziedzinach życia.

W dalszej kolejności głos zabrał dr hab. Marek Rembierz z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, który wygłosił referat pt. „Synergia i pluralizm widzialnych i niewidzialnych środowisk wychowawczych. Wychowanie, socjalizacja i inkulturacja w sytuacji zróżnicowania kulturowego i religijnego”. Bezpośrednio po nim wystąpił prof. dr hab. Stanisław Gałkowski z Akademii Ignatianum w Krakowie, który przedstawił ciekawą relację między humanistyką a internetem w wykładzie zatytułowanym „Humanistyka w dobie internetu”.

Jako przedostatni głos zabrał ks. dr hab. Andrzej Pryba z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który w swoim wystąpieniu omówił „Projekt Szkół Katolickich im. Św. Rodziny w Otwoku jako przykład synergii środowisk wychowawczych”.

Obrany zakończyła prezentacja dr Renaty Pater z Uniwersytetu Jagiellońskiego pt. „W poszukiwaniu synergii środowisk wychowawczych. Idee wychowania estetycznego w działalności edukacyjnej polskich muzeów po 1989 roku”, w którym autorka odniosła się do idei wychowania estetycznego i wskazała na aktualne działania, które te idee integrują.

Zaproponowana przez organizatorów konferencji tematyka jest ważna z punktu widzenia nie tylko historii, ale przede wszystkim z racji jej aktualności dzisiaj oraz z powodu współczesnych dyskusji o przyszłym kształcie edukacji. Merytoryczne, interesujące, a niekiedy burzliwe dyskusje skłoniły uczestników konferencji do sformułowania następujących wniosków i postulatów dla praktyki pedagogicznej:

- Przyszedł czas na radykalną zmianę w zakresie współpracy środowisk wychowawczych.
- Między różnymi środowiskami wychowawczymi powinien być prowadzony szeroko rozumiany dialog.
- Niezwykle istotne w ramach współpracy rodziny i szkoły są relacje osobiste (dziecko–rodzic–nauczyciel).
- Oprócz wiedzy i umiejętności, należy kształcić kompetencje osobowe przyszłych pedagogów.
- Rozwój kompetencji osobowych powinien się wyrażać zarówno w kształtowaniu kompetencji interpersonalnych, jak i intrapersonalnych.

Organizatorzy konferencji są przekonani, że tego typu spotkania naukowe wyznaczają dobry kierunek dla dalszych refleksji i poszukiwań z punktu widzenia teorii i praktyki społecznej.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Dr Estera Twardowska-Staszek
e-mail: estera.twardowska-staszek@ignatianum.edu.pl

Dr Magdalena Ciechowska
magdalena.ciechowska@ignatianum.edu.pl

Dr Marian Olejnik
marian.olejnik@ignatianum.edu.pl

Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydział Pedagogiczny
Instytut Nauk i Wychowaniu